

SARS YI KUMA XILERISO XA NSIVelo XA KHOTOKULU TANIHILESWI VUKUNGUNDZWANA BYI TIYELELAKA

Tshwane, ti 9 Dzivamisoko 2026 – Qhinga ra SARS ra Ikonomi leyi nga riki Enawini ri kongomisa eka vukungundzwana na vuxisi eka tindzawulo ta mfumo tanihi tindhawu ta nkongomiso ta xirhangana xa le henhla. Hi ku tirhisa xikombelo xa le tlhelo eka Avanyiso wa Gauteng wa Khotokulu ePretoria, ehansi ka xiyenge xa 163 xa Nawu wa Vulawuri bya Xibalo, SARS yi kumile xileriso xa nsivelo ehenhla ka khale ka vatirhi va yona vambirhi, lava tshikeke ntirho eka nhlango hi 2024 na 2025 hi ku landzelelana. Ku engetelela eku fikeleleni ka mpimo wa xinawu lowu vekiweke eka Nawu wa Vulawuri bya Xibalo mayelana na xileriso xa nsivelo, SARS yi nyiketile vumbhoni byo enela emahlweni ka khoto bya nkavulandzelelanawu mayelana na milawu ya xibalo leyi faneleke hi vatirhi vambirhi, ku katsa na vukungundzwana, mbhahiso wa timali, ntirho lowu nga pfumeleriwangiki ehandle ka SARS, ntlulo wa swipimelo swa xihundla swa SARS, na nxaniso wa tinhundzu ta mfumo eku hetisiseni ka vukungundzwana. Khoto yi thorele mufambisatimhaka ta timali ku sivela tiasete no sivela hangalaso wa tona loko ka ha hetisisiwa mihlahluvo ya xibalo.

Xileriso xa nsivelo xi veka ehansi ka vufambisatimhaka ta timali **tinhundzunkamfambiso tinharhu, mimovha yinhanrhu, na tiakhawuntinyingi ta le bangi na vuvekisi leti khomiweke eka mavandlakulu ma swa timali**, ku sivela hangalaso. Handle ka tiasete leti boxiweke hi SARS, mufambisatimhaka ta timali u pfumeleriwile hi Khotolulu ku lavisisa no kuma tiasete to engetelela leti tumbetiweke kumbe leti vekiweke laha SARS yi nga ta ka yi nga ti fikeleli.

Tinhundzu ti **pimanisiwile ku va ti durha timiliyoni to hlaya ta tirhandi hi ntsengo**, naswona ti nge xaviswi handle ka mpfumelelo, tanihi mbuyelo leswi ku nga ku kuma tiasete ta nkoka wa le henhla loko ku nga si hetisisiwa mihlahluvo ya xibalo. Mufambisatimhaka ta timali u nyikiwile matimba ma xihatla ku kuma, ku lawula, ku fambisa na laha swi pfumeleriweke, ku lahla tiasete ku vuyisela swibalo leswi kolotiwaka.

Khomixinara wo Khomela wa SARS Dkd Johnstone Makhubu u vurile leswaku vukungundzwana eka vandla ku ta tirhaniwa na byona hi xihatla hi ku tirhisa nteko wa matshalatshala mo tika swinene lama pfumeleriweke hi nawu. "Vukungundzwana hi vatirhi va SARS, hambiloko ku ri va khale kumbe va sweswi, i xivumbeko xo biha swinene xa vuxengi. Byi nyadza ntshembo wa mani na mani, byi onha xindzhuti xa tisisiteme ta hina, no ba embilwini ya vuswikoti bya mfumo ku tirhela vanhu va wona". Dkd Makhubu u engeterile leswaku xileriso xa nsivelo xi kombisa vutinyiketeri bya SARS byo tirha hi ku tiyimisela. "Hi tirha ka ha ri na nkarhi, hi hlayisa tiasete, no landzelela mali. Laha vukungundzwana byi hlanganaka na tisisiteme ta xibalo na khasitomo, SARS yi ta nghenelela hi xihatla na hi xinawu. Ku hava loyi a nga ehenhla ka nawu, ngopfungopfu lava tshembiweke ku wu sindzisa".

Qhinga ra SARS ra Ikonomi leyi nga riki Enawini ri sungula Phurogireme ya Rixaka ya Nkavanyeto wa Ikonomi leyi nga riki Enawini tanihileswi swi tivisiweke hakona hi

Phuresidente wa Afrika-Dzonga eka Mbulavulo wa Xiyimo xa Rixaka. Xiendlo xa sweswinyana xi sirhelela tshaku ra xibalo; xi lwa na vukungundzwana na vugevenga endzeni na le handle ka SARS; xi vuyisela xindzhuti xa vandla; no phakela switandzhaku swo vonaka mayelana na nkavulandzelelanawu.

SARS yi khensa vatirhi vo tshembeka na vaaki lava, hi ku tirhisa ku chaya mpepe, va humeseleke vugevenga eka yona no kotisa nhlango ku vhumbunula swikimi swa vukungundzwana swo nonoha. SARS yi tiyisisa leswaku tiphurosese to engetelela ta xinawu, vulawuri na swa vugevenga leti nga ta landzela tanihiloko milavisiso yi ya emahlweni.

SARS yi hlohlotela mani na mani ku sirhelela xindzhuti xa tisisiteme ta hina ta xibalo na khasitomo no mangala vukungundzwana, vuxisi bya xibalo, na migingiriko leyi xakelanaka na swa vugevenga hi ku tirhisa pulatifomo ya xihundla. "Masiku lama vatirhi a va nghenelela eka vugevenga no hlawula ku tshika ntirho handle ko langutana na switandzhaku swa swionho swa vona wu herile. Lava ehleketaka leswaku endlelo leri ri ta va susa eka switandzhaku swa swiendlo swa vona, va fanele ku tiva leswaku va ta landzeleriwa naswona va ta kumiwa laha va nga kona", ku hetisile Makhubu.

Mayelana na vuxokoxoko byo tala, tihlanganise na SARS eka SARSMedia@sars.gov.za.

MAKUMU